

G..P-S.5787—1978-79—20 000 (M-S)

J 445

In the Supreme Court of South Africa In die Hooggeregshof van Suid-Afrika

(..... APPEL DIVISION)
AFDELING)

APPEAL IN CRIMINAL CASE
APPÊL IN STRAFSAAK

I MALAZA

Appellant

versus/teen

DIE STAAT

Respondent

Appellant's Attorney
Prokureur van Appellant Pro Dea

Respondent's Attorney
Prokureur van Respondent P. J. P. P. P.

Appellant's Advocate
Advokaat van Appellant Adv. I. Lubbe

Respondent's Advocate
Advokaat van Respondent A. Thom

Set down for hearing on
Op die rol geplaas vir verhoor op.....

TPA. Caram: Jansen, Jellih ARK et Galsel wmk
Adv. Lubbe: 10h34-11h00
Adv. Thom: 11h05-11h40
Reklus: 11h40-11h44

CAU
ULTIPAARKE HOF NO 1 29-9-80 9450

sein uitproef in hofswel

[Signature]

IN DIE HOOGGEREGSHOF VAN SUID-AFRIKA

(APPELAFDELING)

In die saak tussen:

MAGUNA ISMAEL MALAZA

APPELLANT

en

DIE STAAT

RESPONDENT

Coram: Jansen, Trengove, ARR et Galgut, Wnd. AR

Verhoor: 25 September 1980

Gelewer: 29 September 1980

U I T S P R A A K

TRENGOVE, AR:

Die appellant en 'n mede-beskuldigde het in die Oostelike en Suid-Oostelike Rondgang Plaaslike Afdeling, te Nelspruit, voor 'n regter en twee assessore verskyn op 'n

aanklag/2

aanklag van roof met verswarende omstandighede, soos omskryf in artikel 1 van Wet No 51 van 1977, en 'n aanklag van verkragting.

Met die aanvang van die verhoor, toe die aanklagte aan die beskuldigdes gestel is, het twee advokate wat pro deo namens hulle sou verskyn, die hof meegedeel dat hulle hoegenaamd geen instruksies van die beskuldigdes kon kry nie. Die advokate het gevolglik die verhoorregter se verlot gevra om hulle aan die saak te onttrek. Die verhoorregter het toe aan die beskuldigdes verduidelik dat die doodvonnis 'n geoorloofde vonnis is in die geval van 'n skuldigbevinding op enigeen van die onderhawige aanklagte, en dat dit derhalwe tot hulle eie voordeel sou wees om van die bystand van die pro deo advokate gebruik te maak. Die beskuldigdes het desondanks verkies om elk hul eie verdediging waar te neem en sonder regshulp klaar te kom. Die verhoor het gevolglik op daardie basis voortgegaan.

Die appellant en sy mede-beskuldigde het op albei aanklagte onskuldig gepleit. Die appellant is uiteindelik op beide aanklagte skuldig bevind, en op albei tot die dood veroordeel. Sy mede-beskuldigde is, om redes wat nie hier ter sake is nie, op beide aanklagte onskuldig bevind en ontslaan. Die appellant kom tans met verlof van die verhoorregter in hoër beroep teen die oplegging van die doodvonnis.

Adv Lubbe, wat in hierdie Hof pro deo namens die appellant opgetree het, het onder meer betoog dat die verhoorregter nagelaat het om aan die appellant te verduidelik wat sy regte met betrekking tot die voorlegging van getuienis te strafversagting is, en dat dit 'n ernstige onreëlmatigheid is. Op grond hiervan, het hy gevra dat die saak na die verhoorhof terugverwys word ten einde die appellant die geleentheid te gee om getuienis ter versagting voor te lê.

Nadat /4

Nadat die appellant skuldig bevind is, het die verdere verrigtinge by die verhoor, volgens die oorkonde, soos volg verloop. Die Staat het eerstens, ingevolge artikel 271 van die Strafkode, 'n vorm SAP 69 in verband met 'n vorige veroordeling vir diefstal wat teen die appellant beweer is, voorgelê en hy het dit erken. Daarna, het die Staat getuienis aangaande die appellant se ouderdom aangebied. Sy bewysboek is ingehandig, en 'n distriksgeneesheer, wat die appellant ondersoek het met die oog op die vasstelling van sy ouderdom, het daaromtrent getuig. Hiervolgens was die appellant waarskynlik 19 of 20 jaar oud toe hy die onderhawige misdade gepleeg het. Die Staat het nie verdere getuienis voorgelê nie. Wat toe gebeur blyk uit die volgende uittreksel uit die oorkonde:-

"Deur die Hof: Mnr D'Oliveira, vind u dit nodig dat die Staat my toespreek oor straf?

Mnr/5

Mnr D'Oliveira: Indien u my op enige spesifieke punt wil hoor, U Edele?

Deur die Hof: Nee, ek dink nie dit is nodig nie. Mnr die Tolk, sal u vir die beskuldigde sê hy mag my toespreek oor straf.

Beskuldigde No 1 het niks te sê ter versagting van vonnis nie."
(my onderatreping)

Hierna het die geleerde verhoorregter voortgegaan met sy redes vir vonnis en net voordat die doodstraf opgelê is, het die griffier, op versoek van die hof, die appellant gevra "om enige redes aan die hof voor te lê waarom die doodstraf nie opgelê moet word nie". Die appellant het volhard met sy ontkenning dat hy enigsins by die roof of die verkragting betrokke was, en vonnis is toe gevel.

Dit is duidelik, uit die voorgaande, dat hoewel die verhoorregter die appellant die geleentheid gegee het om die hof oor die vonnis toe te spreek, hy hom nie meege-deel het dat hy getuienis ter strafversagting mag voorlê nie.

Dit was 'n fout. Dit was nie voldoende om net aan die appellant die geleentheid te bied om die hof in verband met die vonnis toe te spreek nie. Waar 'n beskuldigde, in 'n geval soos die onderhawige, op ernstige aanklagte teregstaan, en hy nie deur 'n regsverteenwoordiger bygestaan word nie - al is die rede daarvoor dat hy regsbystand versmaai - moet hy behoorlik ingelig word aangaande sy reg om getuienis ter strafversagting aan die hof voor te lê, en die geleentheid gegun word om dit te doen.

Die onderhawige geval is soortgelyk aan dié wat in S v Leso en 'n Ander, 1975(3) SA 694 (A) ter sprake gekom het. Daar het hierdie Hof o.a. gesê (bl 695G-H):

"Die appellante het nie die geleentheid gehad om getuienis ter versagting voor te lê nie en die Hof oor die effek van die getuienis toe te spreek nie. Dit is 'n onreëlmatigheid wat neerkom op 'n miskenning van geregtigheid, al het dit per incuriam geskied. Soos gesê in District Commandant, South African Police and Another v Murray, 1924 A.D. 13 op bl. 19:

'The/7

'The true principle seems to be that a gross irregularity remains a gross irregularity even though due to a misunderstanding

Alhoewel 'n veroordeelde nie 'n wetlike reg het om die Hof oor vonnis toe te spreek nie is daar deur usansie in die praktyk so 'n reg aan hom gegun."

Na my mening, is daar geen prinsipiële verskil tussen die onreëlmatigheid wat in die onderhawige geval ingesluit het en dié wat in die Ieso-saak ter sprake gekom het nie.

Die appèl moet dus slaag. Die doodvonnis word gevolglik tersyde gestel en die saak word na die verhoorregter terug verwys om die appellant die geleentheid te gee om getuienis ter strafversagting voor te lê indien hy so verkies, en om opnuut vonnis te vel.

TRENGOVE, AR

Jansen, AR) Stem saam
Galgut, Wnd. AR)